

Causa 2007-36-RE
Número de registre 464-2007. Recurs d'empara
Sentència del 12 de març del 2008

En nom del Poble Andorrà;
El Tribunal Constitucional;
Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 18 d'octubre del 2007, per la representació processal dels Srs. Joan Baró Borràs, David Baró Pérez i Raül Baró Pérez, contra la sentència del 10 de juliol del 2007 i contra l'aute del 27 de setembre del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia per haver-se produït una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució i atès que demana al Tribunal Constitucional que admeti a tràmit aquest recurs, que vulgui apreciar l'existència de la vulneració al·legada, que declari la nul·litat de les resolucions objecte de recurs i que retorni els autes a la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia "per tal que torni a dictar sentència prenent en consideració el que ha estat establert per la sentència de la Sala Penal del mateix tribunal de data 20 de juny de 2001";
Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 88 i 98 c);
Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítol sisè;
Vist l'informe del Ministeri Fiscal del 16 de novembre del 2007;
Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 20 de desembre del 2007 que va admetre a tràmit la causa, amb efectes suspensius;
Vistes les al·legacions presentades, dintre de termini, per les parts;
Vistes les conclusions formulades, dintre de termini, per les parts i pel Ministeri Fiscal;
Escollat l'informe del magistrat ponent, Sr. Miguel Herrero de Miñón;

Antecedents

Primer

L'1 de desembre de 1994, el Sr. Josep Rico Garcia va vendre (per indivís i parts iguals) als Srs. Joan Baró Borràs, David Baró Pérez i Raül Baró Pérez una parcel·la de terreny, coneguda com Terra de les Salinetes, d'una superfície d'uns 740,50 m², per 13.000.000 de pessetes.

D'acord amb el cadastre de la Massana, consultat posteriorment, la superfície d'aquest terreny era d'únicament 63 m².

Segon

El 14 de febrer de 1996, els Srs. Joan Baró Borràs, David Baró Pérez i Raül Baró Pérez van formular una demanda per un presumpte delictes d'estafa contra el Sr. Josep Rico Garcia.

El 27 d'octubre del 2000, el Tribunal de Corts va considerar que no concorria l'element de l'engany i va absoldre el Sr. Josep Rico Garcia del delictes que se li imputava.

Els demandants van presentar un recurs d'apel·lació contra aquesta decisió i el 20 de juny del 2001, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va desestimar aquest recurs, perquè no es podia presumir el dol penal en el moment dels fets, per tant, únicament la jurisdicció civil podia satisfer les pretensions dels perjudicats.

Tercer

El 10 de setembre del 2001, els Srs. Joan Baró Borràs, David Baró Pérez i Raül Baró Pérez van iniciar un procediment civil contra el Sr. Josep Rico Garcia i van presentar una demanda d'embargament preventiu.

Com que la inactivitat de la Batllia no permet la formulació de cap mena de recurs, el 12 de gener del 2007, la representació processal dels Srs. Joan Baró Borràs, David Baró Pérez i Raül Baró Pérez va presentar un recurs d'empara per la vulneració del dret a un judici de durada raonable.

El 19 de gener del 2007, la Secció Civil de la Batllia va notificar la sentència esperada, datada del 4 de setembre del 2006, que desestimava la demanda esmentada.

El 25 de maig del 2007, el Tribunal Constitucional va estimar l'empara sol·licitada i va declarar que en aquesta causa s'havia vulnerat el dret a un judici de durada raonable i que els recurrents tenien dret a ser indemnitzats pels perjudicis soferts.

Quart

Els recurrents van presentar un recurs d'apel·lació contra la sentència de la Batllia, notificada el 19 de gener del 2007 i, el 10 de juliol del mateix any, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va desestimar aquest recurs, va confirmar la sentència objecte de recurs i, substancialment, va acordar que les declaracions de la jurisdicció penal en relació amb la superfície de la parcel·la objecte de litigi no vinculaven la jurisdicció civil.

Cinquè

Seguidament, els recurrents van presentar un incident de nul·litat d'actuacions per tal com van considerar que la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia havia vulnerat el dret a un procés degut, perquè el thema decidendi no era tant determinar la superfície del terreny objecte de la compra amb total exactitud, sinó si efectivament la superfície real del terreny venut era abusivament menor a la pretesament venuda, "que partint doncs d'una premissa equivocada, la Sala ha valorat indegudament les proves obrant en autes, i ha incorregut doncs en un error vulnerador del dret a un procés degut."

Sisè

El 27 de setembre del 2007, la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va estimar que la part que va formular l'incident no podia queixar-se d'haver patit indefensió, arbitrietat o manca de motivació, ja que s'havia tingut compte de totes les proves i els arguments de cadascuna de les parts, els quals havien estat analitzats i discutits abans de ser valorats o rebutjats.

La Sala Civil retreia als demandants que no van establir que en realitat la parcel·la litigiosa tenia una superfície que no corresponia a la convinguda en l'escriptura de compravenda, i que per tant, la seva demanda no podia prosperar.

Setè

El 18 d'octubre del 2007, els Srs. Joan Baró Borràs, David Baró Pérez i Raül Baró Pérez van presentar un recurs d'empara en què manifestaven que en dos procediments diferents, l'un penal i l'altre civil, entre les mateixes parts sobre uns mateixos fets, les dues sentències que posen terme als procediments esmentats contenen afirmacions totalment contradictòries.

La sentència de la Sala Penal del Tribunal Superior dona per acreditat que el terreny venut es va vendre com si tingués 740 m², tanmateix, només en tenia 63 i que els demandants havien soferts uns perjudicis com a conseqüència d'aquesta diferència, però absolen el defenent, perquè no es va poder

demostrar el dol penal i afirmen que la jurisdicció competent per resoldre la qüestió de la culpa civil és la jurisdicció civil.

La sentència de la Sala Civil estima que només pot ser considerada cosa jutjada la part dispositiva de la sentència penal o els motius que han fonamentat la decisió i que les constatacions de la jurisdicció penal no coaccionen la jurisdicció civil i, per tant, declara que no es pot determinar de manera certa quina és la superfície o la delimitació exacta del terreny litigiós.

Segons el parer d'aquesta part, després d'analitzar l'ordenament jurídic, s'ha de concloure que la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia declara provats uns fets que integren el tipus de delicte que es jutjava: s'absol l'imputat perquè l'element subjectiu, la voluntat d'estafar, no està provada però sí que es declara provat l'element objectiu, la diferència entre la superfície venuda i la real. I la sentència civil no pot obviar aquesta cosa jutjada per la Sala Penal, perquè no és un element secundari, sinó que tota la sentència penal fa referència contínua a aquest fet.

En definitiva, cal que les resolucions judicials arribin a tenir eficàcia i s'ha vulnerat el dret a la jurisdicció en el seu vessant del dret a un procés degut i de la tutela judicial efectiva, ja que si no es respecta l'efecte de la cosa jutjada material, no tan sols es priva d'eficàcia les disposicions d'una sentència ferma, sinó que a més es perjudica greument la seguretat jurídica. En aquesta causa, en un procediment seguit entre les mateixes parts i amb un mateix objecte, no es pot desconèixer o contradir les situacions jurídiques declarades o reconegudes en una sentència ferma prèvia.

Per acabar, la part recurrent demana al Tribunal Constitucional que admeti a tràmit aquest recurs, que vulgui apreciar l'existència de la vulneració al·legada, que declari la nul·litat de les resolucions objecte de recurs i que retorni els autos a la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia "per tal que torni a dictar sentència prenent en consideració el que ha estat establert per la sentència de la Sala Penal del mateix tribunal de data 20 de juny de 2001."

Vuitè

El 16 de novembre del 2007, el Ministeri Fiscal va presentar un informe mitjançant el qual considerava que el que realment pretenien els recurrents era una revisió i una reforma de les consideracions jurídiques adoptades en les resolucions objecte de recurs, de les quals no es desprèn cap limitació del dret a la defensa ni del dret a la jurisdicció, ja que donen resposta a cadascuna de les al·legacions de la part recurrent i motiven les decisions que adopten, fonamentant-les en l'ordenament jurídic andorrà.

El Ministeri Fiscal afegeix que la jurisdicció civil ha tingut en compte totes les proves i els arguments de cadascuna de les parts, que han estat analitzats i discutits abans de ser valorats o rebutjats i considera que no es pot determinar si existeix una diferència entre la superfície resultant de la compravenda i la real i que, per tant, no s'ha provat el vici del consentiment.

El Ministeri Fiscal també remarca que els recurrents, en el seu escrit d'incident de nul·litat d'actuacions, reconeixen que les disposicions de les sentències penals sobre la superfície litigiosa no tenen el caràcter de cosa jutjada, tanmateix han de ser considerades com una prova documental. Així doncs, els recurrents no poden ara, davant el Tribunal Constitucional, sostenir una posició contrària sobre aquest concepte.

Per tant, el Ministeri Fiscal demana al Tribunal Constitucional que declari la inadmissió a tràmit d'aquest recurs d'empara.

Novè

El 20 de desembre del 2007, el Tribunal Constitucional va acordar admetre a tràmit la causa, amb efectes suspensius.

Desè

El 24 de gener del 2008, la representació processal des recurrents va presentar un escrit d'al·legacions en què manifesta que el Ministeri Fiscal s'equivoca en la seva apreciació de l'objecte del seu recurs d'empara. L'objecte rau en saber si hi ha una vulneració del dret a la jurisdicció pel fet que una sentència civil ignori allò que una sentència penal ferma ha declarat provat.

Així mateix, aquesta part dóna per reproduïts les al·legacions i els raonaments continguts en el seu escrit d'empara anterior.

Onzè

El 28 de gener del 2008, la representació processal del Sr. Josep Rico Garcia va presentar un escrit d'al·legacions en què s'oposa al recurs d'empara i considera que la sentència dictada per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia no vulnera el dret a la jurisdicció.

En primer lloc, aquesta part manifesta que els recurrents han pogut plantejar el seu litigi davant la jurisdicció competent i res ha impedit presentar la seva defensa amb tota llibertat. En segon lloc, destaca que la representació processal dels recurrents ha canviat la seva posició d'ençà la interposició del recurs d'empara en relació amb els efectes de la cosa jutjada penal. Abans d'aquesta interposició la part recurrent compartia les consideracions de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia.

Així mateix, destaca que la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia va realitzar una correcta valoració de la prova practicada i va considerar que la part recurrent no havia aportat cap prova suficientment significativa, cosa que li pertocava, de la superfície precisa de la parcel·la venuda.

Per acabar, aquesta part sol·licita al Tribunal Constitucional que desestimi íntegrament aquest recurs d'empara i que condemni els recurrents a pagar les despeses processals ocasionades en seu constitucional.

Dotzè

El 13 de febrer del 2008, el Ministeri Fiscal, el 21 de febrer del 2008, la representació processal del Sr. Josep Rico Garcia i, el 25 de febrer del mateix any, la part recurrent, van presentar, respectivament, els seus escrits de conclusions en què reproduïen els arguments i les al·legacions continguts en els seus escrits anteriors.

Fonaments jurídics

Primer

En la doctrina i en la jurisprudència es reconeix indiscutiblement que el dret a la jurisdicció, establert a l'article 10 de la Constitució andorrana, inclou el respecte de la cosa jutjada, que preveu de manera expressa l'article 88 de la mateixa Constitució. Per consegüent, el respecte de la cosa jutjada és allò que en l'actual recurs d'empara se sotmet davant aquest Tribunal, però pot o no tenir relleu constitucional en la mesura en què les resolucions civils objecte de l'empara, vulneren la cosa jutjada establerta per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia en la sentència del 20 de juny del 2001.

Segon

La interpretació doctrinal que s'ha anat fent de la cosa jutjada penal és coneguda. Així, mentre que la doctrina clàssica ha reconegut que la cosa

jutjada penal només tenia efectes negatius o preclusius en contra del que succeeix amb els efectes positius de la cosa jutjada civil, una interpretació més recent, avalada per la jurisprudència constitucional comparada, (concretament en reiterades resolucions del Tribunal Constitucional espanyol) reconeix de fet l'efecte no només negatiu o preclusiu, sinó positiu o prejudicial de la cosa jutjada penal de manera que allò que ella ha establert vincula resolucions posteriors dels tribunals.

Tercer

La sentència objecte de recurs, és a dir, la sentència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia del 10 de juliol del 2007, no es planteja aquesta disjuntiva doctrinal, sinó que afirma que només es pot considerar com a cosa jutjada les decisions de la jurisdicció penal, contingudes en la part dispositiva de la seva sentència o els motius que sustenten aquestes decisions, considerant d'aquesta manera únicament les consideracions jurídicopenals sobre la no provada concurrència del dol, exigida per la tipificació del delictes d'estafa. D'altra banda, no és menys cert que, com assenyala la sentència esmentada, davant la jurisdicció penal no s'han dilucidat totes les qüestions civils plantejades en aquest afer.

Ara bé, també és cert que en la sentència penal esmentada, el jutjador afirma amb una rotunditat notable el fet que la parcel·la venuda d'una superfície de 740,50 m², només en tenia 63 i aquesta constatació va ser un element a tenir en compte en la seva decisió, ja que si no hi hagués hagut una diferència tan gran en la mida del terreny venut, no s'hagués plantejat ni tan sols la possibilitat d'examinar la concurrència del dol en la conducta del venedor, la manca de la prova de la qual va evitar la condemna. Per tant, la constatació de la diferència de volum del preu venut, sí ha de considerar-se part de la motivació de la decisió, com de fet ho són els considerants d'una sentència, com té reiteradament declarat la jurisprudència del nostre Tribunal (p. ex. causes 99-7-RE, 2004-1-RE o 2004-11-RE, entre altres). Així ho demostra el fet que la hipotètica manca o insuficiència d'aquests considerants suposi la no motivació i l'arbitrarietat consegüent de la decisió, cosa que han reconegut de manera certa la doctrina i la jurisprudència.

Quart

D'altra banda, si com aquest Tribunal va declarar en la sentència del 7 de setembre del 2007, recaiguda en la causa 2007-11-RE seria absurd "que uns mateixos fets, considerats pel mateix Tribunal, en relació amb el mateix acusat, puguin ser qualificats i jutjats de manera radicalment diferent", no seria menys contrari al bon sentit que dues sentències referents al mateix afer i entre els mateixos litigants puguin contenir, sobre qüestions fonamentals del litigi, afirmacions radicalment contradictòries. Arribaríem a aquest resultat si en aquest cas o en d'altres de similars, la cosa jutjada penal fos exclusivament preclusiva o excoent i no també prejudicial.

Així doncs, perquè no es respecta la cosa jutjada establerta en la sentència del 20 de juny del 2001 de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, s'ha vulnerat el dret a la jurisdicció dels recurrents i cal atorgar l'empara sol·licitada.

Decisió

En atenció a tot el que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit

Primer

Declarar que s'ha vulnerat la cosa jutjada i, per tant, el dret a la jurisdicció, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

Segon

Estimar l'empara sol·licitada per la representació processal dels Srs. Joan Baró Borràs, David Baró Pérez i Raül Baró Pérez.

Tercer

Anul·lar la sentència del 10 de juliol del 2007 i l'aute del 27 de setembre del mateix any, dictats per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia, la qual haurà de tornar a dictar sentència.

Quart

Publicar aquesta sentència, d'acord amb el que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al Butlletí Oficial del Principat d'Andorra.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal dels Srs. Joan Baró Borràs, David Baró Pérez i Raül Baró Pérez, a la representació processal del Sr. Josep Rico Garcia, al president de la Batllia, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 12 de març del 2008.

Didier Maus

Carles Viver Pi-Sunyer

President

Vicepresident

Miguel Herrero de Miñón

Pierre Subra de Bieusses

Magistrat

Magistrat